

Eija Junttila

LT, erikoislääkäri
Pirha, Tays, anestesiatoiminta
Eija.junttila@fimnet.fi

Petri Volmanen

LT, ylilääkäri
HUS, ATEK, Leikkaussalit-linja, Porvoon sairaala
Petri.volmanen@hus.fi

Maija-Liisa Kalliomäki

Dosentti, erikoislääkäri
Pirha, Tays, anestesiatoiminta
Maija-Liisa.Kalliomaki@pirha.fi

Kohti parempaa potilasturvallisuutta

– PRiPSAIC: the Peer Review in Patient Safety in Anaesthesiology and Intensive Care

Suomi valittiin yhdeksi ESAICin potilasturvallisuusprojektin, PRiPSAICin kohdemaaksi. Vierailusairaaloita olivat HUS Porvoon sairaala ja Tampereen yliopistollinen sairaala. Saimme olla kovin ylpeitä esitellessämme potilasturvallisuuden huomioivia toimintatapojamme ja erinomaisia fasilitettejamme.

Vierailuiden yhteydessä käydyissä haastatteluissa erityisesti erikoistuvien lääkäreiden ja hoitohenkilökunnan laaja-alainen ymmärrys potilasturvallisuuden vaikuttavista tekijöistä kävi ilmeiseksi. Avoimesti julkituodut havainnot puutteista ja potilasturvallisuutta vaarantavista tekijöistä – niitäkin kun löytyi – sekä rakentavat ehdotukset niiden korjaamiseksi valoivat vankkaa uskoa siihen, että potilasturvallisuuskulttuuri on ja tulee olemaan toiminnassamme aivan keskiössä. Ilman jatkuvaa valppautta ja työtä epäkohtien korjaamiseksi se ei tapahdu. Vierivä kivi ei samaloidu.

Euroopan anestesia- ja tehohoitoyhdistys (European Society of Anaesthesiology and Intensive Care, ESAIC) on tehnyt töitä jo vuosia potilasturvallisuuden parantamiseksi erikoisalallamme. Vuonna 2010 julkaistiin ESAICin ja EBAn (European Board of Anaesthesiology, UEMS) yhteistyönä niin sanottu potilasturvallisuuden Helsingin julistus (1). Julistus allekirjoitettiin silloisten EBAn, ESAn ja NASCin puheenjohtajien toimesta Helsingissä järjestetyn Euroanaesthesia-kongressin yhteydessä vuonna 2010. Julistuksen tarkoituksena oli antaa käytännönläheiset viitekehykset potilasturvallisemmalle anestesiatoiminnalle, sisältäen muun muassa vaa-teen monitoroida potilaita julkaistujen suositusten

Kuva 1. Kaunasin yliopistosairaalan pääsisäänkäynti. Kuva Eija Junttila, 2022.

mukaisesti ja että anestesiatoimintaa harjoittavissa yksiköissä olisivat toimintaohjeet ja mahdollisuudet hoitaa anestesian aikaisia hätätilanteita.

Ongelmat eivät ratkea eivätkä toimintatavat muutu pelkällä suositusten ja julistusten julkaisemisella, vaan vähintään suositusten ja julistusten prosessoinnin verran työtä tarvitaan niiden implementointiin. Niinpä ESAIC päätti käynnistää projektin evaluoidakseen Helsingin julistuksen käyttöönottoa (HD Follow Up Project | ESAIC). Projektikokonaisuuden I-vaiheeseen kuuluivat ESAICin jäsenille lähetetty 16-kohtainen online-kysely sekä jäsenistön joukosta valikoitujen seniorianestesiälääkäreiden puhelinhaastattelu HD:ta koskien. Projektikokonaisuuden II-vai-

heessa asiantuntijajoukko teki sairaalavierailuja kuuteen maahan ja yhteensä 21 sairaalaan arvioidakseen HD:n implementoitumista käytännön toimintatapoihin ja ohjeistuksiin saakka. Raportti I- ja II-vaiheiden toteutumisesta ja annista löytyy ESAICin sivustolta (2).

PRiPSAIC, the Peer Review in Patient Safety in Anaesthesiology and Intensive Care (3) on jatkoa HD Follow Up -projektille. Sen pääasiallinen tavoite on HD:n implementoinnin tukemisen lisäksi luoda kansallinen ja kansainvälinen yhteistyöverkosto sekä tarjota työkaluja oman toiminnan tarkastelemiseksi ja kehittämiseksi potilasturvallisuuden näkökulmasta. Vierailuja tehdään valittujen kohdemaiden sairaaloissa >>

**Potilasturvallisuus-
kulttuuri on
toiminnassamme
aivan keskiössä.**

Kuva 2. Raseinian aluesairaalaan pääsisäänkäynti. Kuva Eija Junttila, 2022.

Kuva 3. Kaunasin yliopistosairaalan käytävän opasteet. Kuva Eija Junttila, 2022.

niin, että ketjutetusti tulevan kohdemaan emännöijät ja isännöijät osallistuvat edeltävän kohdemaan vierailuun nähdessä samalla, miten vierailu toteutetaan. Ainoa pysyvä henkilö vierailukierroksilla on projektin vetäjä, potilasturvallisuuden professori Andrew Smith Lancasterin Potilasturvallisuuden tutkimusyksiköstä. Näin vierailun konkreettista toimintatapaa on saatu kevennettyä HD Follow Up -projektiin verrattuna ja samalla osallistujakuntaa on pystytty laajentamaan ja kohdentamaan niin, että vierailun periaatteita pystyttäisiin mukauttamaan kansallisiin toimintoihin ja hankkeisiin.

Oleellista projektissa ei kuitenkaan ole itse vierailu – vaikkakin ehkä hyvin näkyvä ja konkreettinen sysäys voima – vaan vierailtavassa sairaalassa tehty vierailua edeltävä työ vierailua valmistelevan tarkistuslistan mukaisesti (Sic!). Tämä sisältää muun muassa omien ohjeistusten läpikäynnin vähintään HD:n listan mukaisesti, vuosiraportin täyttämisen ESAICin muodostamaan kyselypohjaan sekä monialaisesti henkilöstölle tehtävän oman yksikön potilasturvallisuussensenkyselyn. Lisäksi vierailua ennen on käytävä läpi muun muassa oman sairaalan niin sanottu potilaan perioperatiivinen hoitopolku esiarviosta kotiutukseen. Tämä paljastaa tekijälleen jo ennen vierailua ilmeisimmät sudenkuopat ja kehityskohteet. Oleellista myöskin on, että vierailusta ei voi saada 'hylättyä', vaan sen aikana käydään läpi vierailtavan yksikön vahvuudet ja heikkoudet. Niin kansallisen kuin kansainvälisenkin yhteistyöverkoston muodostumisen myötä voimme oppia toisiltamme hyvistä toimintatavoista.

Iloksenne Suomi valittiin yhdeksi kohde- maaksi lukuisten projektiin kiinnostuksensa osoittaneiden joukosta! Käytännössä projektin kierros oli alkanut Skotlannista, jatkunut Liettuaan, tuli sieltä Suomeen ja jatkui edelleen Moldovaan ja ilmeisesti Tsekiin. Suomesta Liettuan vierailuun osallistui Eija Junttila, joka preppasi vierailunsa jälkeen Suomen vierailua kanssansa isännöineet Petri Volmasen ja Maija-Liisa Kalliomäen. SAY:n Potilasturvallisuusjaos hallituksineen oli vahvasti vierailun taustatukena, mistä erityiskiitokset erikoistuvien potilasturvallisuuskyselyn toteuttaneelle Galina Simoselle.

Viime vuoden syksynä saimme kutsun vierailulle Liettuaan, mikä toteutui lokakuussa 2022. Vierailusairaaloita olivat Kaunasin yliopistosairaala ja Raseinin aluesairaala (kuvat 1 ja 2). Vaikka neuvosto-aika oli rakenteissa vielä kovin käsinkosketeltavaa (kuva 3), olivat toimintatavat

Kuva 4. Suomen vierailun delegaatio. Kuva Eija Junntila, 2022.

pääosin jo eurooppalaisia, onhan Kaunasin yliopistosairaalan anestesiaklinikka ollut jo vuosia ESAICin ja EBAn yhteisen HVTAP-ohjelman mukaisesti akkreditoitu. Lisäksi tehokkuusmitarit vaihtoaikoiheen kaikuivat Kaunasin klinikoiden käytävillä.

Vierailupäivät olivat erittäin tiiviitä ja hyvin antoisia. Delegaation vierailu sairaaloissa oli selkeästi jännittävä tapahtuma, mutta vastaanotto oli kaikkialla lämmin ja ystävällinen. Asioista ja ongelmista puhuttiin avoimesti ja tahtotila toiminnan kehittämiseksi potilasturvallisuudenkin näkökulmasta oli vahva. Paikalliset kollegat ja muu terveydenhuoltohenkilöstö tekivät asiat ja hoitivat potilaat niin hyvin kuin pystyivät, niillä fasiliteeteilla mitä oli ja mitä annettiin. Kaikkinensa ja väistämättä yksittäiset välähdykset omasta erikoistumisajasta palautuivat mieleen kovin kirkkaina. Toivottavasti vierailun jälkeen kirjoitettu raportti palvelee liettualaisia kollegoitamme ja edesauttaa heidän kuulluksi tulemistaan, jotta heidän tarpeisiinsa vastataan. Joka tapauksessa itse projekti kylvi selvästi jo mehevän yhteistyön siemenen yliopistosairaalan ja aluesairaalan anestesiaalääkäreiden välille. Sehän oli yksi tavoitteista.

Suomen vierailu toteutettiin joulun alla 7.–8.12.2022. Vierailijadelegaatioon kuuluivat projektin vetäjä Andrew Smith ja kaksi moldovalaista kollegaa Ghenadie Severin ja Gheorghe Brinza (kuva 4). Jo lähtöjään Suomen jouluihin

talvimaaisema ihastutti vierailijat ikihyviksi ja satuipa ensimmäisessä vierailukohteessa Porvoon sairaalassa olemaan perinteinen joulupuurojuhla juuri vierailupäivänä.

Puuron jälkeen Porvoon päivä jatkui kävelemällä läpi leikkauspotilaan konkreettinen hoitopolku sisääntulosta osastolle/kotiutumiseen. Tutustuimme myös logistiikkaa ohjaaviin järjestelmiin, infotauluihin, anestesiapöytiin, lääkelogistiisiin ratkaisuihin sekä hätätilanteisiin tarkoitettuihin toimintasuunnitelmiin ja vaikean hengitystien hallintavälineistöön. Tutustumiskierroksen jälkeen kävimme läpi ennalta täytettyä kyselyä, jonka pohjalta syntyi vilkas keskustelu olemassa olevista resursseista, ohjeistuksista ja vaaratilanteista. Keskiöön nousi odotetusti Apotti hienouksineen ja ennen kaikkea huonouksineen. Päivän aikana haastattelimme myös anestesiaan erikoistuvaa lääkäriä, erikoislääkäriä ja anestesiahoitajaa.

Seuraavana päivänä oli Taysin vierailun vuoro, joka aloitettiin esittäytymällä klinikan aamumeetingissä. Tutustuimme suunnitellusti Taysin kahteen leikkausyksikköön: pehmytkirurgiseen ja ortopediseen (LATO-saleineen), joista jälkimmäisessä toimii myös ympärivuorokautinen päivystys. Tutustuminen Porvoon tapaan erilaisiin kriittisiin logistisiin järjestelmiin ja välineistöön kuului samoin ohjelmaan. Päivä jatkui kyselykaavakkeen läpikäynnillä ja

Oleellisinta projektissa on sairaalassa tehty vierailua edeltävä työ.

>>

Kuva 5. Taysissa NaCl- ja KCl-konsentraatit vierekkäin. Onneksi tarrat ovat tällä hetkellä eriväriset! Kuva Maija Kalliomäki, 2023.

Itse projekti kylvi selvästi jo mehevän yhteistyön siemenen.

toimintatapojen ja protokollien esittelyillä sekä sisälsi kahden erikoistuvan lääkärin ja pehmytkirurgisen hoitajan haastattelut. Lisäksi kävimme läpi tehdyn potilasturvallisuusasennekyselyä, johon olimme saaneet kiitettävän monialaisia vastauksia – myös kirurgeilta!

Suurin anti vierailussa tuli ehdottomasti isäntävälle itselleen. Oli terveellistä ja valaisevaa tarkastella kriittisesti oman yksikön toimintatapoja ja olemassa olevia/puuttavia ohjeistuksia. Mieleen jäävimmät asianostot päivien aikana olivat Suomessa toimiva Haipro-järjestelmä, paloturvallisuus (ihan professorin ihmetykseksi saakka – ilmeisesti muualla asia ei ole saanut vastaavaa huomiota), sekä aivan yksittäisenä asiana KCl-konsentraatin säilytys. Molemmissa sairaaloissa delegaatio kiinnitti huomiota kyseisen, potentiaalisesti hengenvaarallisen tuotteen sijaintiin anestesiapöydässä ja/tai lääkehuoneessa NaCl-konsentraatin vieressä (kuva 5). Eija heräteli keskustelua asiasta myös Potilasturvallisuusjaoksen hallituksen kokouksessa. Ja toden totta, keskustelun myötä kävikin ilmi aivan hiljattain sattuneita, potentiaalisesti hengenvaarallisia haittatapahtumia KCl-konsentraatin kanssa: milloin syynä oli ollut, että NaCl-konsentraattiampullan sijasta käteen olikin sattunut NaCl-konsentraattilaatikon päällä ollut KCl-konsentraattiampulla, ja milloin antajansa ymmärtämättömyys KCl-infuusion potentiaalisesti fataalista haittavaikutuksesta liian nopeasti annettuna, määräyksellä

”pikakorjaus”. Harkittavaksi siis nyt kaikille, että tarvitseeko KCl-konsentraatin oikeasti sijaita anestesiapöydässä? Riittäisikö, että se olisi haettavissa lääkehuoneesta, vai olisiko KCl-konsentraatti syytä säilyttää jopa ”myrkkykaapissa”, minne se Porvoon sairaalassa siirrettiin?

Vierailun jälkeen professori Andrew Smith kokosi loppuraporttiin tiimin tekemät havainnot ja potilasturvallisuusasennekyselyn päälöydökset kummallekin arvioidulle sairaalalle. Raportin suositukset toimivat lähtökohtana tuleville kehityshankkeille.

Kaikkienensä täytyy todeta, että Suomen potilasturvallisuuskulttuuri on jo nyt korkeatasoista. Meidän ei todellakaan tarvinnut hävetä esitellämme toimintatapojamme ja fasilitettejämme. Sen lisäksi oli äärimmäisen mieltä ylentävää kertoa kaikesta yhdistyksemme tekemästä työstä potilasturvallisuuden kehittämiseksi ja varmistamiseksi, SAY kun on julkaissut useita suosituksia anestesiatoiminnasta, jotka kaikki ovat luettavissa nettisivuillamme:

- Suomen Anestesiologiyhdistyksen suositus anestesiatoiminnan järjestämisestä vuodelta 2019 ja Suomen Anestesiologiyhdistyksen anestesiatoimintaa koskevat suositukset vuodelta 1999
- Suomen Anestesiologiyhdistyksen anestesiavalvontaa koskevat suositukset vuodelta 1999, päivitys vuonna 2016
- Hermo-lihasliitoksen salpauksen valvontasuositus vuodelta 2012
- Kivunhoidon suosituksia

Mitä ilahduttavinta oli kertoa, että HD:n listaat leikkaussalin hätätilanteiden toimintaohjeet on pääosin katettu kansallisen SAY:n tukeman Toimintakorttiprojektin tuotosten kautta, ja kortit roikkuivatkin molemmissa vierailusairaaloissamme hienosti esillä. Puheenvuoro oli mukava päättää mainitsemalla, että yhdistyksellämme on Potilasturvallisuusjaos asiaa rummuttamassa. Jaoksen hallituksen pohdittavaksi nyt jääkin projektin jatkojalostaminen. Olisivatko samankaltaiset vierailut kansallisella tasolla mahdollisia ja mielekkäitä? Työkaluja siihen meiltä nyt löytyy. Jos kiinnostuit, ota empimättä yhteyttä! ■

Viitteet:

1. The Helsinki declaration on patient safety in anaesthesiology (HD). EJA 2010; 27(7): 592-597.
2. Executive-summary-final-report_evaluation.pdf ([saic.org](https://www.esaic.org/patient-safety/helsinki-declaration-overview/prisaisc/))
3. <https://www.esaic.org/patient-safety/helsinki-declaration-overview/prisaisc/>